

Democratie 79 Sectie Nr. 26 van het congres over 400 jaar Unie van Utrecht

Onderwerp: Democratie en Schijndemocratie in de Internationale Verhoudingen door Pieter Fokkink, Klompmakersweg 9, 7475 PE Markelo.

Het definiëren van de internationale betrekkingen vanuit een interstatelijk wereldsysteem kan democratisering van het buitenlands beleid belemmeren. Tussen "staten" kunnen geen democratische verhoudingen heersen, omdat de verhoudingen binnen de staten tussen burgers en overheid zo verschillend zijn. Gezien vanuit onze westerse Industriële samenleving zijn er een aantal problemen te noemen, waarbij een grotere en directere invloed en betrokkenheid van de burgers gewenst is. Dat zijn de problemen van (kern)energie en wapenning, vrede en veiligheid, milieu, mensenrechten en armoede. In de wereldverhoudingen is de economische en nucleaire machtsbasis van het westen groot genoeg om voortdurend "ons" normenpatroon op te leggen. Daar moeten we ons van bewust zijn. Democratisering van het buitenlands beleid zal vanuit het "westen" op gang moeten komen.

Het wachten is op die regering die bij de afweging tussen interstatelijk overleg of eigen optreden de factor democratische beïnvloeding zodanig laat: wegen, dat daardoor "democratie" wordt toegevoegd aan de criteria die de internationale verhoudingen bepalen.

Dit zou betekenen dat de regeringen zich in hun internationaal optreden "gebonden" voelen aan de democratische beïnvloeding door burgers. De toenemende omvang en betekenis van het buitenlands beleid vereist democratisering om de geloofwaardigheid van het maatschappelijk bestel in stand te houden.

De internationale rechtsorde, zoals vervat in het Volkenrecht, kent eigenlijk geen internationaal normensysteem, waaraan kan worden gerefereerd. Het volkenrecht is niet burger-bindend, niet afdwingbaar en gaat primair uit van de bestaande orde, die het voornamelijk middels non-interventie (niet-inmenging) wenst te handhaven. Dat niet-inmengen moet in een strikt formele zin worden gezien. Feitelijk zijn we voortdurend bezig ons te mengen in de binnenlandse aangelegenheden van andere staten. Dat geschiedt door bijvoorbeeld "democratie" te eisen als voorwaarde voor toetreding tot verdragen; ook geschiedt het op het terrein van de mensenrechten, en niet te vergeten in de wereldhandel. Democratisering zou aan de orde kunnen zijn waar het gaat om de zogeheten "humanitaire interventie". Het verdient aanbeveling het belang van de bevolking op te nemen als rechtvaardigingsgrond voor inmenging. Nadrukkelijk wordt een beroep gedaan op de volkenrechtsdeskundigen om criteria op te gaan stellen voor humanitaire interventie. Bij een dergelijke criteria-discussie zal men zich bewust moeten zijn, dat eerst achteraf de rechtvaardiging voor de interventie kan worden gegeven. Problemen daarbij zijn in ieder geval het voorkomen van expansiezucht, gevoegd bij de "kans" dat interventie mogelijk is; dit is met name van belang in de besluitvorming tot interventie. Beperking van het interventie-recht tot internationale organisaties bijvoorbeeld brengt het gevaar met zich dat de kans op een interventiemogelijkheid verloren gaat in ingewikkelde en omslachtige beslisprocedures! In de huidige situatie intervenueert de VN ook niet bij schending van de rechtsorde in VN-mandaatgebieden. Democratisering van de internationale rechtsorde kan juist daar op gang komen, waar in de politiek de confrontatie kan plaatsvinden met waartoe men zich in internationale verdragen verplicht heeft; UNCTAD bijvoorbeeld.

"Burgers aller Eurolanden verenigt u, gij die niets anders hebt te verliezen dan de democratie die u wordt onthouden".

De ontwikkeling in de Europese Gemeenschap laat zich in termen van democratie en schijndemocratie bespreken. Met name hier is aan de orde of de aan "democratie" ten grondslag liggende vooronderstelling van bestendige en wederkerige rechtsbetrekkingen nationaal moeten worden ingewisseld voor niet bestaande Europese rechtsbetrekkingen. De overgang van nationaal parlementaire delegaties naar rechtstreeks gekozen parlementariërs in het Europees Parlement is op zich niet te beschouwen als "democratisering". Het ontbreken van een "echte" constitutioneel-parlementaire status heeft de politieke partijen kennelijk ontmoedigd met "beleidsprogramma's" te komen. Er is geen Europese partijvorming langs politiek-programmatische scheidslijnen. De kiezers wordt een werkelijke keuze-mogelijkheid

onthouden. Het is zelfs niet duidelijk of iedere politieke groepering zich voor het verwerven van een parlementaire status zal inzetten.

Het is de vraag of de toekomstige Europarlementariërs een echte achterban hebben, kortom of er sprake is van een wezenlijk transnationaal Europees besef waaraan het Europees mandaat kan worden ontleend.

De macht in de Europese Gemeenschap ligt bij de (Europese) Raad, het initiatief bij de Europese Commissie. De controlerende taak van de nationale parlementen wordt steeds meer uitgehold. Naarmate een beleidsterrein meer Europees is, zoals bijvoorbeeld landbouw, wordt de betrokken minister in het nationale parlement steeds "ongrijpbaarder". Er is geen weg terug meer. Democratisering van Europa via de nationale parlementen, zo die parlementariërs belangstelling voor Europa hebben, kan hooguit het resultaat van blokkeren oproepen. Via nationale parlementen kan aan geen beleid vorm worden gegeven op Europees niveau. Nationale en Europarlementariërs zullen zich gezamenlijk "sterk" moeten maken tegenover de Raad. Aan de bereidheid hiertoe bij een aantal toekomstige Europarlementariërs mag worden getwijfeld.

De politisering van Europa moet geschieden via de Europese Commissie.

De mogelijkheid van wegsturen van de Europese Commissie door het Europarlement zal een van de middelen moeten zijn waarmee dat parlement de Commissie inzet als crisis tegenover de Raad in het bereiken van de mede-wetgeving. Het Europarlement is in status niet te vergelijken met nationale parlementen. Er zal meer moeten worden gedacht aan een ontwikkeling in een richting als het Amerikaanse Congres in een Federatief verband.

Als de Europese Gemeenschap zich uit de huidige fase van schijndemocratie zal willen bevrijden is het betrekken van de euroburgers een noodzakelijke voorwaarde. De taak die daarbij aan de politieke partijen is toegedacht wordt tot nog toe niet indrukwekkend vervuld.

Nagedacht moet worden welke taak hier voor het onderwijs en de maatschappelijke vorming ligt.

De inhoudsloosheid van reclamecampagnes kan wel eens averechts werken vanwege de indruk, dat een onnodig product moet worden verkocht.

Over het gewenst zijn van een Europees Parlement wordt niet verschillend gedacht. Of de democrativering van de Europese Gemeenschap effectiever via het Europarlement of via de nationale parlementen kan worden bereikt, blijft een verschilpunt van mening.

Pieter Fokkink [1939] studeerde na lyceum [1956] politieke en sociale filosofie, economie, geschiedenis en rechten, was Officier van de Militaire Administratie, werkte bij een Registeraccountantsmaatschap en was ruim tien jaar werkzaam als consultant, vervolgens wetenschappelijk hoofdmedewerker in de Economische Faculteit te Rotterdam en daarna bij Wijsbegeerte en Geschiedenis in Twente. Was ruim 20 jaar actief in het Bestuursrecht.